MONITOR

Na Rok Pańſki 1782.

Num: XXXIX

Dnia 15 Maja.

Reſzta poprzedzaiącego Monitora:

SPodziewam ſię więc M. P. Monitor, że te uwagi względem doſkonałości Lekarza będą przyięte od W. M. Pana za doſtateczne, i raczyſz przyznać, że do takich lu-

Pp zid

dzi wtych wſzyſtkich okoliczno-ściach i Umieiętnościach biegłych i wydoſkonalonych dopiero śmiele możemy ſię udawać w ſzwanku zdrowia naſzego na poparcie czy-li otrzymanie iego, albo raczey mowiąc: że takim osobom iedynie w pomnionych Umięiętnościach bie-głym i przez ſzkoły authentyko-wanym można, powierzyć Curatelam Krajowych Obywatelow.

Lecz wybaczyſz mi M. P. M. że ſamego W. M. Pana za świadka ſłow moich wezmę, czy nieprawda? że w naſzey Polſzcze na ſzczęście, lub raczey nieſzczęście Lekarz niepotrzebuie tego wſzyſtkiego; kiedy będzie zalecony mocno od Pana ktorego, lub godney Damy, co ieſzcze lepiey, znaydzie u wielu osob wzięcie, nie zadaiąc ſobie tyle trudności: i prawdę po-

powiedzieć, tu na tych Fundamentach w Polſzcze do tych czas wcale ſchodzi.

Niewidać w niey aby uczeni ludzie, ktorzy ſię pomnożeniem i wydoſkonaleniem wſzelakich Umieiętności bawią, zgromadzać ſię, a to coby pożytecznego wynaleźli, pewnych czaſow miedzy ſobą roztrząſnąć mieli. Nieſłychać mowię o żadney ſchadzce doſkonałych Lekarzow (bo ich tu nieznaydziemy) ktorzyby ziednoczonemi ſiłami przez wynalezienie rozmaitych ſpoſobow praccwali koło utrzymania zdrowia, Naukę te wydoſkonalali. Aleć niedziw, gdyż takich ludzi niemamy ktorzyby drugich uczyć mogli, a ci co ſą, ſamym by uczyć ſię ieſzcze należało; a tak Nauka ta tudzieſz bardzo w mizernym ſtanie pozoſtaie, nie tylko bowiem ża-

dnych

dnych takowych ſchadzek nieſkładaią, ale ani Aptek wedle tego iakby należało nieprzeglądaią, ani ſię pytaią czy Aptekarz wie i zna obowiązki ſwoie, lub naymniey, czyli trzyma ludzi uczonych tey ſztuki przy ſwoiey Aptece i w Laboratorium ſwoim, i czy doſkonale przygotowuią Medykamenta według Recepty Medyka znaiomego i potrzeby chorego: aleć podobno, *iaki Pan taki kram*, tu bowiem każdy lekarſtwa przygotowywa i przedaie iak mu ſię podoba i ſztuka udaie.

Aczyſz może choćby naylepſzy przepis Lekarza przynieść pożądany ſkutek, ieżeli nie ſą lekarſtwa dobrze zrobione? łatwo zrozumieć, że przygotowanie lekarſtw, ieſt naywiękſzey uwagi i pilności potrzebne, względem doſkonałego wyle-

cze-

czenia z chorob obywatelow czyli ludzi. I ztey to przyczyny wſzyſtkie Rządy w Europie, osobliwie we Francyi, Anglii i Niemczech maią pilne baczenie na to, i rozkazuią doświadczać Aptekarzow biegłym Lekarzom Chymii, czyli ſą doſkonali w ſwey ſztuce, czy ſię znaią na wſzyſtkich ziołach, to ieſt czy one dobrze znaią, aby czasem z nieznaiomości złe za dobre czyli innego zamiaſt przepiſanego do przygotowania Medycyny niewzięli, i czy maią dozor na ſwoich ludzi koło tego pracuiących. Roztrząſaią pod czas, ieżeli ſą dobrze przygotowane Lekarſtwa, odkładaią te, ktore ſię przez ſtarość zepſuły; w pilnym baczeniu i woſtrożności maią to: żeby zawſze wſzyſtkiego mieli w gotowości i świżego, ktorego ſię od nich żąda, i tak daley;

aleć

alec o takim porządku i doſkonałości tu dopiero zacząć myśleć potrzeba.

Zadnego nowo przybyłego lekarza o umieiętności iego nikt ſię nieſpyta, ani o Authentyk iego czy ieſt licentionatus od Akademii ktorey per Diploma kurateli ſię podiąć lub nie, ale aby tylko do Polſkiey wſzedł, wolno mu proſzkami i Pigułkami kogo chcąc na tam ten świat poſyłać, i za tomu ieſzcze dobrze nadgrodzić potrzeba. Więcey powiem, że Cyrulicy i Aptekarczykowie, ktòrzy ſię w inſzych Kraiach mieścić niemogą dla niedoſkonałości ſwoiey, lub że tam do niczego przyiść niemogą, do Polſkiey przychodzą, gdzie ſwoim kuglarſtwem czyli ſzarlatańſtwem dobrze zarabiaią, czego i tuteyſi niektorzy im pozazdrościwſzy, tych ſamych ſpo-

ſpoſobow ſię chwytaią; o wydoſkonalenie ale ſię w Nauce im potrzebney mniey dbaią, a co ieſzcze nayucieſznieyſza, że tu w Polſzcze Cyrulicy w ſwoiey nawet ſztuce i obowiązkach mniey doſkonali za Doktorow ſię udaią i tak ich nazywaią:

Uważać nam więc potrzeba, czyli takowi ludzie niewięcey ſzkodliwſi ſą Kraiowi iak pożyteczni, i iako w ſamey prawdzie powiedzieć można, że ciż Jchmoście więcey na tamten świat poſyłaią ludzi niżeli do zdrowia przywiodą, i inaczey bydź niemoże, gdy takowy, co ledwie czytać umie nietraktuiąc ſzkoł naymniey Cyrulickich iuż obeymuie Urząd i ſprawy Lekarza doſkonałego czyli raczey iak mowią Doktora, ktorego obowiązki i doſkonałość iuż wyży opiſano: iakże takowy może doſkonale wewnętrzne choroby uleczyć, niemogąc ani powierzchownych zagoić, ktore więcey do obowiązkow Cyrulictwa należą. Dawna to przypowiaſtka *iaki kram taki Pan* można takiego z iego właſney czeladzi poznać, iak mnie ſamemu dało ſię widzieć nawiedzaiąc nieraz chorych w ſzpitalu: tam mniemany Doktor poſyła kilkanaście osob z ſwey czeladzi na opatrywanie chorych i do krwi puſzczania, gdzie

na

na ſwoie oczy widziałem, iako ieden choremu krew puſzczaiąc więcey 4 razy cioł i tak ieſzcze żyły nietrafił, drugiemu znowu iak cioł, to ſię Jnſtrument aż na kości oparł, wprawiwſzy Pacięta w więkſzą i daleko nieznośnieyſzą chorobę i boleść iak był: opatrywanie powierzchownych defektow tak ſkuteczne było, że nieieden zwiękſzą raną wyſzedł ze ſzpitala niżeli był przyſzedł, albo w cale człąka chorego czaſem i życie poſtradać muſi; otoż widzieć doſkonałość Cyrulictwa, do ktorego wiele należy; i tak wielka ſzkoda że niemamy dobrych Cyrulikow. Zyczyć więc należy, aby poſyłano i utrzymywano koſztem Kraiowym młodzieſz nayſposobnieyſzą w Cudzoziemſkich ſzkołach, dla wyćwiczenia ich w znaiomościach Chyrurgii ktorych zbywa u nas, i dopomodz im wſzelkiemi ſpoſobami do uczenia ſię Anatomii zgruntu, aby potym uczyć mogli drugich wſwym własnym Państwie; lub też Authentykowanych wtey ſztuce ludzi zpogranicznych Państw ſprowadzić, ktorzyby Rodakow naſzych tego nauczali, atak mogłaby bydż Nadzieia, że za czaſem naśi mogli by ſię ſtać użytecznemi; Tozaś pewna, że zgromadzenia podobnych zoboyga gatunku ludzi uczonych powagą wſzyſtkich ſtanow wſparte y dochodami przyzwoitemi utrzymane być powinny.